

LEASING İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ (ABD Uygulaması)

ibrahim KARA*

Giriş

Leasing yoluyla uzun dönemli iktisadi kıymetlerin edinilmesi, dünyada yaklaşık son otuz yıldan bu yana büyük bir yaygınlık kazanmış bulunmaktadır. ABD’de son yıllarda dış kaynaklarla finanse edilen uzun dönemli varlık alımlarının yaklaşık 1/3’ü leasing yoluyla edinilmiştir. Bu şekilde edinilen kıymetler, aynı zamanda oldukça geniş bir yelpazeyi de oluşturmaktadır. Dış finansman sağlamak yoluyla uçak, bilgisayar veya bir uydu satın almak yerine, firmalar bunları leasing ile edinme yoluna gitmektedirler. Hatta kumarhaneler bile, oyun makinelerini leasing yoluyla almaktadırlar. Bir çok otel ve moteller zinciri faaliyet yerlerini kiralama (leasing) yoluna gitmektedirler¹.

Türkiye’de Finansal Kiralama Kanunu kapsamında yapılan kiralama, her ne kadar leasing ile aynı kapsamda değerlendiriliyor ise de, nitelik olarak leasingden önemli farklılıklar taşımaktadırlar. Ülkemizde finansal kiralama işlemleri gerek vergi hukuku gerekse muhasebeleştirme yönünden adı kiralama gibi, hatta dö-nemsellik ve tahakkuk esası gibi yerleşmiş ilkeleri bir yana bırakacak şekilde, bundan daha geri bir anlayışla değerlendirilmektedir. Bu yazıda leasing işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde ABD uygulaması irdelenmektedir. Ülkemizde kullanılan ‘finansal kiralama’ kavramı, ABD uygulamasındaki ‘leasing’ kavramını tam olarak karşılamamaktadır. Daha uygun bir türkçe kavram bulamamaktan dolayı, yazıda zorunlu olarak ‘leasing’ kavramı tercih edilmiştir.

* Maliye Bakanlığı, Baş Hesap Uzmanı

1 Kieso & Weygandt, Intermediate Accounting, 8th Edition, 1995, s. 1121

1. Leasingin Tanımı ve Niteliği

Leasing işlemini, kiralayan (lessor) ve kiracı (lessee) arasında düzenlenen ve belirli bir iktisadi varlığın kullanım hakkını, belirli bir süre için, genellikle dönemsel ödemeler karşılığında kiracıya devreden yazılı bir sözleşme olarak tanımlamak mümkündür². Konuyla ilgili Uluslararası Muhasebe Standardı da buna yakın bir tanım içermektedir. Buna göre; leasing; bir varlığın kullanım hakkının, belirli bir dönem için bir kira bedeli karşılığında devredilmesi işlemidir³.

Leasing, taraflar arasında üzerinde anlaşmaya varılan hususları içeren bir kiralama sözleşmesi olması nedeniyle, hiç bir sınırlama konusu olmaksızın düzenlenebileceği gibi, sadece taraflar arasında kararlaştırılan çerçeveye de sınırlı tutulabilir. Kiralama dönemi herhangi bir süre veya varlığın bütün ekonomik ömrünü kavrayacak şekilde de düzenlenebilir. Dönemsel kira ödemeleri, kiralama dönemi boyunca sabit kalabileceği gibi, ekonomik koşullar dikkate alınarak gittikçe artan veya azalan ödemeler şeklinde de düzenlenebilir. Ancak, bir çok durumda toplam kira bedelinin varlığın maliyetini ve bunun üzerinden bir getiriye kavrayacak şekilde belirlendiğini belirtmek gerekir.

Kiralama konusu iktisadi varlığa ilişkin tamir, bakım ve vergisel yükümlülükler taraflardan birine verilebilir veya taraflar arasında paylaştırılabilir. Leasing sözleşmesi kiralama dönemi boyunca iptal edilebilir veya iptal edilemez olarak düzenlenebileceği gibi belirli bir parasal ceza öngörerek vadesinden önce sonlandırma hakkı tanıyabilir.

Kiralama döneminin sonunda, kiracıya hiç bir hak tanınmayacağı gibi, varlığın mülkiyetinin kiracıya bedelsiz olarak devredilmesi de söz konusu olabilir. Bunun yanı sıra, kiracının varlığı sembolik bir bedelle veya emsal bedelle satın alma veya kiralamayı yenileme hakkına sahip olmasını sağlayacak bir şekilde de sözleşme düzenlenebilir.

İlk bakışta leasing yoluyla kiralamanın adi kiralamadan herhangi bir farklılık taşımadığı söylenebilir. Ancak, çoğu leasing sözleşmesinin, kiralama dönemi, kiralama bedeli, iptal edilemez oluşu ve kiralama dönemi sonunda kiracıya tanıdığı haklar nedeniyle, özellikle muhasebeleştirme tekniği yönünden ayrı bir değerlendirilmeye tabi tutulması ve adi kiralamalardan ayırt edilmesi, bir başka deyişle "özün şekle önceliği" çerçevesinde işleme tabi tutulması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Basit bir örneklerle konuyu, daha doğrusu sorunu ortaya koymaya çalışalım: (X) firması bir bankadan faiz gideri dahil beş yıl vadeli 10 milyar kredi alarak bir iş makinesi satın almaktadır. Firma aynı makineyi bankadan kredi alarak satın almak yerine, doğrudan satıcıdan yıllık beş eşit taksitle ödenecek şekilde 10 milyar bedelle satın alma yoluna da gidebilir. Firmanın bir diğer seçeneği ise, söz konusu makineyi beş yıl vadeli, iptal edilemez, toplam 10 milyar bedelli ve beşinci yılın sonunda makineyi sembolik bir bedelle devralmayı öngören bir leasing sözleşmesi ile kiralama da olabilir. Aynı varlığa ilişkin aynı maliyetleri olan bu üç yöntemin muhasebeleştirilmesinde; ilk iki seçenek için sabit kıymetin firmanın aktifine ve buna ilişkin borcun ise bilançosunun pasifine kaydedilmesi gerekliliği konusunda bir sorun bulunmadığı açıktır. Ancak, leasing yoluyla iktisadi kıymetin edinilmesinin nasıl muhasebeleştirileceği konusu, diğerleri gibi tartışmasız değildir. Leasing işlemlerinin aktifleştirilmelerine ilişkin değişik görüşler aşağıda özetlenmiştir⁴.

1. Hiçbir leasing işlemi aktifleştirilmemelidir. Kiracının leasing konusu varlık üzerinde mülkiyetinin bulunmaması nedeniyle, varlığın kiracının aktifine dahil edilmesi uygun değildir. Ayrıca leasing sözleşmesinin devamlılığı tarafların yükümlülüklerini (taahhütlerini) yerine getirmelerine bağlıdır. Bu yükümlülükler kiralama dönemi boyunca devam eder.

2 Kieso & Weygandt, s. 1121

3 17 no'lu Uluslararası Muhasebe Standardı

4 Kieso & Weygandt, s. 1124

2. **Taksitli satın almalara benzeyen leasing işlemleri aktifleştirilmelidir.** İşlemler ekonomik etkilerine uygun bir şekilde değerlendirilmelidirler. Bu nedenle, eğer taksitli bir satınalım aktifleştiriliyorsa, onunla benzer bir etkiye sahip olan leasing de aktifleştirilmelidir.
3. **Bütün uzun dönemli leasingler aktifleştirilmelidir.** Bu yaklaşıma göre aktifleştirmenin tek ölçütü varlığın uzun dönemli kullanım hakkıdır. Dolayısıyla, uzun dönemli kullanım hakkını içeren leasingler aktifleştirilmelidir.
4. **Katı (iptal edilemez) leasing sözleşmeleri aktifleştirilmelidir.** Bu görüşe göre, sadece iptal edilemez olan leasing sözleşmelerinden doğan haklar ve yükümlülükler aktifleştirilmelidir.

ABD’de genel kabul görmüş muhasebe standartlarının (GAAP) oluşumunda etkili ve önemli kuruluşlardan biri olan Financial Accounting Standards Board (FASB), yukarıdaki yaklaşımlardan ikincisi ile aynı görüştedir. Buna göre, **bir varlığın sahipliğine ilişkin bütün fayda ve riskleri önemli bir ölçüde karşı tarafta aktaran leasing işlemleri aktifleştirilmelidir.**⁵ Aynı yaklaşımı 17 no’lu Uluslararası Muhasebe Standadında da (International Accounting Standards – IAS) görmekteyiz. Fayda ve risklerin önemli bir ölçüde aktarılması, ancak, sözleşmenin kalıcılığının yüksek bir oranda söz konusu olduğu, yani sözleşmenin iptal edilemez olduğu durumlarda geçerli olabilir. İptal edilemezlik, sözleşmenin ancak öngörülemeyen nedenlerden dolayı iptal edilebilir olması veya iptale ilişkin hükümler kiracı için o kadar ağırdır ki, iptalin muhtemelen gerçekleşmeyeceği anlaşılmaktadır. **Sonuç olarak, sadece iptal edilemez nitelikteki leasing sözleşmeleri aktifleştirilmeli, bunun dışında kalan leasingler aktifleştirilmemelidir.** FASB aktifleştirilebilir nitelikteki leasingleri ‘yatırım tipi kiralama’ (capital leases) ve diğerlerini ‘faaliyet tipi kiralama’

(operating leases) olarak sınıflandırmaktadır. IAS ise bu tanımlamayı sırasıyla ‘finansal kiralama’ (finance leases) ve ‘faaliyet tipi kiralama’ (operating leases) şeklinde yapmaktadır.

2. Leasingin Avantajları

Leasingin gittikçe kazanmakta olduğu yaygınlık, hiç kuşkusuz klasik satınalmaya göre sağladığı bazı üstünlüklerinden kaynaklanmaktadır. Leasing yönteminin avantajlarını aşağıdaki gibi özetleyebiliriz⁶:

1. Leasing genellikle kiracının bir peşin ödeme yapmasını gerektirmemektedir. Bu durum, özellikle yeni ve gelişmekte olan firmalar için büyük bir önem taşımaktadır. Bununla birlikte, dönemsel kira ödemelerinin çoğunlukla sabit olması, kiracıyı enflasyona ve faiz oranlarındaki artışa karşı korumaktadır.
2. Özellikle bilişim teknolojisindeki hızlı gelişme, edinilen varlıkların kısa bir süre içinde demode olmaları riskini artırmaktadır. Leasing, kiracının bu riskini azaltacak şekilde düzenlenebilir. Örnek olarak, leasing sözleşmesinin cevaz vermesi kaydıyla, yeni bir model bilgisayarın çıkması durumunda eski sözleşmenin iptal edilerek mevcut bilgisayarların geri verilmesi ve sözleşmenin yenilenmesi yoluyla yerlerine yenilerinin alınabilmesi, kiracı yönünden oldukça avantaj ve hareket kolaylığı sağlayan bir avantajdır. Bu durumda, yeni sözleşmenin yeni bir kiralama bedeli içereceğini de belirtmek gerekir.
3. Bir işletmenin yabancı kaynaklarla sabit kıymet yatırımlarını karşılamasının söz konusu olduğu durumlarda, leasingin bir alternatifi olarak, kredi almak yoluyla alımı gerçekleştirmek düşünülebilir. Uzun dönemli varlıklara yapılan yatırımların nakit girişi yaratmaları belirli bir zaman gerektirmektedir. Dola-

5 FASB Statement No. 13, "Accounting for Leases".

6 Kieso & Weygandt, s. 1122

yısıyla, sabit kıymet yatırımlarının bu aşamadan önce yabancı kaynak ödemelerinin gündeme gelmesi yani işletmenin nakit akış durumunun dikkate alınmaması sık rastlanan bir durumdur. Ancak, leasing sözleşmelerinin bu durum dikkate alınarak düzenlenebilmesi ve diğer dış finansman yöntemlerine göre daha esnek olmaları mümkündür.

4. Bazı leasinglerde kiralama konusu sabit kıymete ilişkin amortisman kiralayan (lessor) tarafından ayrılmaktadır. Kiralayan bu vergisel avantajının bir kısmını, düşük kiralama bedeli yoluyla kiracıya aktarabilir. Bu nedenle, bazı durumlarda leasing diğer alternatif finansman yöntemlerine göre daha düşük maliyetli olabilir.
5. Leasing nedeniyle üstlenilen mali yükümlülükler, leasingin aktifleştirilmediği durumlarda bilançonun pasifine yansıtılmaz. Dolayısıyla mali oranlar da etkilenmeyecektir. Leasingin sağlamış olduğu bu "**bilanço dışı finansman**" (off balance sheet financing) olanağı, dış kaynak-öz kaynak oranını olumsuz etkilemeyecektir.

3. Leasing Sözleşmelerinin Sınıflandırılması

3.1 Kiracı (Lessee) Yönünden

3.1.1 Yatırım Tipi Kiralama (capital leases)

Gerek FASB gerekse IAS leasing sözleşmelerinin sınıflandırılmasında aynı ölçütü esas almaktadır. Daha önce belirtildiği gibi, eğer leasing kiralama konusu varlığın sahipliğine ilişkin bütün fayda ve riskleri önemli bir ölçüde karşı tarafa aktarıyorsa yatırım tipi kiralama, aksi takdirde faaliyet tipi kiralama söz konusudur. Sınıflandırmada esas alınan bu ölçütün yeterince açık olmaması, değerlendirmelerin bir muhakemeyi gerektirmesini zorunlu kılmaktadır. IAS hangi durumlarda aktifleştirmenin söz konusu olacağını örneklerle açıklamaya çalışmaktadır.

Ancak, FASB düzenleme tarihinde leasing sözleşmesinin aşağıdaki dört ölçütten birini karşılaması durumunda, işlemin kiracı (lessee) tarafından aktifleştirilmesi gerekliliğini belirterek, sınıflandırmaya bir ölçüde açıklık getirmiş bulunmaktadır. Bu ölçütlerin tümünün IAS'ın örnek olaylarında kavrandığını belirtmek gerekir.

Aktifleştirme Ölçütleri (kiracı için)

1. Leasingin varlığın mülkiyetini dönem sonunda kiracıya aktarması.
2. Leasingin sembolik bedelli bir satın alma seçeneği içermesi.
3. Kiralama döneminin varlığın ekonomik ömrünün en az %75'ini kavraması.
4. Aşgari leasing ödemelerinin bugünkü değerinin kiralanan varlığın emsal bedelinin en az %90'ına eşit olması.

Mülkiyetin kiracıya devredilmesi dışındaki aktifleştirme ölçütlerinin, her olayda açık bir şekilde test edilebilmesi her zaman kolay olmayabilir. Bu nedenle, bu ölçütlerin her kiralamada, konunun kendine özgü koşulları dikkate alınarak değerlendirilmeleri gerekir.

Örneğin, bir iktisadi kıymet aylık \$100 ödemeli beş yıllık bir kiralamaya konu oluyor ve kiralama döneminin sonunda kiracının \$100 bedelle satınalma seçeneği bulunuyorsa, \$100 satınalma bedelinin sembolik olup olmadığı duruma göre farklılık gösterebilir. Eğer, varlığın beşinci yılın sonundaki emsal bedelinin \$2.000 olacağı tahmin ediliyorsa, \$100 satınalma bedelinin sembolik olduğu açıktır. Ancak, kiralamanın başlangıcında tahmin edilen emsal bedelin, beş yıl sonra oluşacak emsal bedele göre, her durumda sembolik kalması mümkün olmayabilir.

Kiralama dönemi ve varlığın ekonomik ömrünün belirlenmesi de her zaman kolay olmayabilir. Ekonomik ömrü beş yıl olan bir varlığın iki yıllık bir kiralamaya konu edilmesi durumunda, leasingin ekonomik ömrün en az %75'ini kavramadığı açıktır. Ancak, sözleşme

ikinci yılın sonunda başlangıçtaki kiralama bedeline (\$100) oranla sembolik bir bedelle (\$10) iki yıl daha kiralamayı yenileme seçeneğini kiracıya sağlıyorsa, kiralama döneminin bu durumda dört yıl olarak dikkate alınması sözkonusu olacaktır. Sözleşmeyi yenileme durumunda sözkonusu olacak bedelin, sembolik olup olmadığı her zaman yeterince açık olmayabilir Aynı şekilde, kiralanan varlığın özellikli bir varlık olması veya uzun bir süreden beri kullanılıyor olması durumlarında olduğu gibi, ekonomik ömrün ne kadar olduğunun saptanması da sorun olabilir. FASB, kiralamanın başlangıcının varlığının ekonomik ömrünün son çeyreğinde gerçekleşmesi durumunda, ekonomik ömür testinin bir aktifleştirme ölçütü olarak kullanılması na olanak tanımamaktadır

Asgari leasing ödemelerinin bugünkü değerinin saptanmasında, asgari leasing ödemelerinin neleri kapsadığı ve bugünkü değere indirgemedede esas alınacak iskonto oranının belirlenmesi önem taşımaktadır. Asgari leasing ödemeleri; dönemsel kira ödemeleri, kiracının kiralayana kiralama döneminin sonunda garanti ettiği emsal bedel, sözleşmenin kiralamanın yenilenmesi veya uzatılmasını zorunlu kıldığı durumlar da kiracının buna uymaması durumunda ödemekle yükümlü olduğu para cezası ve sembolik satınalma bedelinden oluşur. Kiralama dönemine ilişkin tamir, bakım, sigorta, vergi vb. giderler asgari leasing ödemelerine dahil edilmez.

Kiracının asgari leasing ödemelerinin bugünkü değerini hesaplamada kullanacağı iskonto oranı şu şekilde belirlenmektedir: Kiracının, kiralama yerine varlığı satınalması sözkonusu olsaydı, bunun için gerekli olan finansmanı leasing koşullarına benzer koşullarla borçlanarak sağlaması durumunda karşı karşı olacağı faiz oranı, bugünkü değerin hesaplanmasında esas alınacak orandır⁷ Genel kural bu olmakla birlikte, kiracı kiralayan tarafından leasing işleminde kullanılan oranı biliyor ve bu oran kiracının faiz oranından düşükse, kiracı bu oranı esas almak zorundadır

Yatırım tipi kiralama işleminde kiracı leasing yoluyla finansman sağlamaktadır Diğer bir deyişle, kiralayan, kiralanan varlık yoluyla finansman sağlamakta ve kiracı buna karşılık kira ödemesi yapmaktadır Kira ödemeleri gerçekte vadeli bir satınalmadaki taksit ödemelerine karşılık gelmektedir Dolayısıyla, kiracının kiralama dönemi boyunca yapacağı ödemeler, ana para ve faiz ödemelerini içermektedir. Bu nedenle, kiracı yönünden yatırım tipi kiralama işleminde, bir aktif kıymetin ve bunun finansmanının yabancı kaynakla sağlandığını belirten bir borç kaydının yapılması gerekmektedir Aktifleştirilecek tutar, asgari kira ödemelerinin bugünkü değeridir. Ancak, varlığın kiralama tarihindeki emsal bedelinin asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olması durumunda, emsal bedel aktifleştirilecek tutar olarak esas alınır Sonuç olarak, yatırım tipi kiralama kiracının bilançosunun aktifinde bir sabit kıymet ve pasifinde ise bir borç kalemi yer alacaktır Her kira ödemesi yapıldığında, bunun bir kısmı borç ödemesi bir kısmı ise faiz ödemesi olacaktır

Kiracı yatırım tipi kiralama durumunda, aktifleştirilen tutarı amortismanı tabi tutacaktır Leasing sözleşmesinin varlığın mülkiyetini kiracıya devretmesi veya sembolik bir bedelle satınalma seçeneğini içermesi durumunda, kiracı kiralanan kıymeti, sahip olduğu diğer kıymetlere benzer bir şekilde amortismanı tabi tutacaktır Yani amortisman süresi kiralanan kıymetin ekonomik ömrü olacaktır Ancak, diğer ölçütler nedeniyle leasingin aktifleştirilmesi durumunda ise, amortisman süresi kiralama dönemine eşit olacaktır

3.1.2 Faaliyet Tipi Kiralama (operating lease)

Yukarıda belirtilen aktifleştirme ölçütlerinin hiç birini karşılamayan leasing sözleşmeleri kiracı tarafından faaliyet tipi kiralama (operating lease) olarak değerlendirilecektir. Faaliyet tipi kiralamanın adi bir kiralamadan hiç bir

farkı bulunmamaktadır. Bu durumda, kiracının bilançosunda leasing nedeniyle herhangi bir kıymet ve borç kalemi yer almayacaktır. Kiralama gideri ve buna ilişkin borç, kiralanan varlık kullanıldıkça tahakkuk eder. Dolayısıyla kiralama bedeli varlığın kullanıldığı döneme dağıtılarak giderleştirilir. Toplam kiralama bedeli, çoğunlukla kiralama döneminin tamamına eşit bir şekilde dağıtılarak ödeme planı oluşturulur. Bu durumda dönemler itibarıyla giderleştirilecek tutar konusunda bir sorun bulunmamaktadır. Ekonomik koşullar veya varlığın kullanımının ilk yıllarında sağlayacağı verimliliğin farklı olması gibi nedenlerden dolayı, dönemsel ödemelerin farklılaştırılması, böylece dönemler itibarıyla gider kaydedilecek kiralama bedelini de farklılık göstermesi mümkündür. Ancak, beş yıl için kiralanan bir iktisadi kıymet için yapılacak toplam ödemenin büyük bir kısmının ilk dönemlerde yapılarak giderleştirilmesi, diğer dönemlerde sembolik bir bedelin giderleştirilmesi mümkün değildir. Bunun, muhasebenin temel ilkelerinden gerek dönemsellik gerekse tahakkuk esasıyla bağdaşmadığı da açıktır.

3.2 Kiralayan (Lessor) Yönünden

Bir leasing sözleşmesinin kiralayan yönünden sınıflandırılması, kiracıya göre bazı farklılıklar göstermektedir. Kiralayan yönünden bir leasing işlemi aşağıdaki üç seçenekten birine karşılık gelebilir:

1. Faaliyet tipi kiralama (operating lease)
2. atırım tipi kiralama
 - a. o Finansal kiralama (direct financing lease)
 - b. o Satış tipi kiralama (sales-type lease)

3.2.1 Yatırım Tipi Kiralama

Kiracı için sözkonusu olan aktifleştirme ölçütlerinin yanı sıra, kiralayan ikinci bir grup ölçüt daha bulunmaktadır. Bir leasing işleminin kiralayan tarafından finansal kiralama veya satış tipi kiralama olarak değerlendirilmesi için; aşağıda

şıda belirtilen birinci grup ölçütlerinden en az birisini ve ikinci grup ölçütlerin her ikisini karşılaması gerekmektedir⁸.

Aktifleştirme Ölçütleri (kiralayan için)

Grup I

1. 1. Leasing varlığın mülkiyetini kiracıya aktarması.
2. 2. Leasing sembolik bedelli bir satınalma seçeneği içermesi.
3. 3. Kiralama döneminin varlığın ekonomik ömrünün en az %75'ini kavraması.
4. 4. Asgari leasing ödemelerinin bugünkü değerinin kiralanan varlığın emsal bedelinin en az %90'ına eşit olması.

Grup II

1. 1. Kiracının yapması gereken ödemelerin tahsil edilebilirliğinin makul bir ölçüde öngörülebilmesi.
2. 2. Kiralayan için lease ile ilgili olarak tazmin edilemeyecek nitelikte bir yükümlülüğün ortaya çıkmasına yönelik önemli bir belirsizliğin bulunmaması (kiralayanın taahhütlerinin tamamlanmış olması veya gelecekte sözkonusu olabilecek maliyetlerin makul bir ölçüde öngörülebilmesi) .

Bir leasing işleminin aktifleştirilmesi için gerekli olan temel ölçüt, kiralama konusu varlığa ilişkin tüm risk ve getirilerin önemli bir ölçüde kiracıya aktarılmasıdır. Grup II ölçütlerinin kiralayan yönünden aranmasının gerekçesi bu anlayışta yatmaktadır. Aksi takdirde, gelir tahakkuku için gerekli koşullar sağlanmamış olacaktır. Bu durumda da, kiralayan yönünden ancak faaliyet tipi bir kiralamadan söz edilebilir.

Grup I ölçütlerinden en az birisini ve Grup II ölçütlerinin tamamını karşılayan leasing sözleşmelerinin, kiralayan tarafından aktifleştir-

8 FASB Statement No. 13

rikmeleri gerekir. Aktifleştirilecek sözleşmenin finansal kiralama mı veya satış tipi kiralama mı olduğunun ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. İkisi arasındaki temel farklılık, kiralayan için faiz gelirinin yanı sıra bir satış karı veya zararı bulunup bulunmamasıdır. Satış tipi kiralama bir faaliyet karı veya zararı içerdiği halde, finansal kiralama için böyle bir durum söz konusu değildir.

Finansal kiralama veya satış tipi kiralama olarak sınıflandırılmayan leasing sözleşmeleri ise kiralayan tarafından faaliyet tipi kiralama olarak değerlendirilir. Kiralayan, kiralanan varlığı diğer varlıklar gibi amortisman tabi tutmaya devam eder. Leasing sözleşmesinin koşulları ne olursa olsun, varlığın özelliği ve kullanımının daha uygun ve sistematik bir dağılımı gerektirmesi hariç olmak üzere, leasing bedeli kiralama dönemine eşit bir şekilde dağıtılarak hasılat olarak kaydedilir.

3.2.1.1 Finansal Kiralama (Direct Financing Lease)

Kiralayan yönünden aktifleştirme koşullarını sağlayan bir leasing sözleşmesinin finansal kiralama olarak değerlendirilmesi için, kiralanan varlığın sözleşme tarihindeki emsal bedeli ile maliyeti veya net aktif değeri arasında bir farklılık bulunmaması gerekmektedir. Varlığın emsal bedelinin maliyete veya net aktif değerine eşit olması durumunda, herhangi bir faaliyet karı veya zararı söz konusu olmayacaktır. Bu durumda satış fiyatı ile maliyet arasında bir farklılık bulunmayacak, dolayısıyla leasing alacakları ile varlığın maliyeti veya net aktif değeri (emsal bedeli) arasındaki farkın tamamı, finansman hizmetinin karşılığı kabul edilerek faiz geliri olarak değerlendirilecektir.

Finansal kiralamayla ilgili kavramlar şunlardır⁹:

1. Brüt yatırım (leasing alacakları) : Asgari leasing ödemeleri ile iktisadi kıymetin kira döneminin sonunda kiralayana geri dönüşü bekleniyorsa garanti edilmeyen emsal bedel toplamı.

2. Tahakkuk etmemiş faiz geliri : Brüt yatırım ile varlığın emsal bedeli arasındaki fark.

3. Net yatırım : Brüt yatırım ile tahakkuk etmemiş faiz geliri arasındaki fark.

Finansal kiralamada kiralayan yönünden leasing alacakları, kiracı için daha önce belirtilmiş olan asgari leasing ödemelerinden, garanti edilmeyen emsal bedel kadar farklılık göstermektedir. Garanti edilen emsal bedel kısmı asgari leasing ödemelerinin bir unsuru durumdadır. Dolayısıyla, varlığın kiralama dönemi sonunda sahip olacağı beklenen emsal bedel, kısmen veya tamamen garanti edilmiş olsun veya olmasın brüt yatırımın veya leasing alacaklarının bir parçası olmaktadır.

Kiralayan, finansal kiralamaya konu olan varlığı aktifinden çıkarıp yerine bir alacak (leasing alacakları) kaydeder. Daha önce belirtildiği üzere leasing alacakları brüt yatırım tutarı üzerinden kaydedilir. Alacaklar ile aktiften çıkarılan kıymetin maliyeti (emsal bedeli) arasındaki fark tahakkuk etmemiş faiz geliri olarak kayıtlara yansıtılır.

Kiralayanın her dönem tahsil edeceği leasing alacağı, kısmen net yatırımın geri kavranması kısmen de faiz gelirini içermektedir. Tahakkuk etmemiş faiz geliri, başlangıçta gelecek dönemlere ait bir gelir niteliğinde olduğundan, kiralama dönemi boyunca tahakkuk ettirilip ilgili olduğu dönemlerde faiz geliri olarak kayıtlara yansıtılacaktır.

Bilançoda, eğer leasing alacakları brüt yatırım tutarı üzerinden gösterilmişse, tahakkuk etmemiş faiz geliri leasing alacaklarından mahsup edilir ve leasing alacakları 'Yatırım Tipi Kiralama Net Yatırımları hesap adıyla beyan edilir.

Finansal kiralamaya konu olan varlık üzerinden kiralayanın amortisman ayırması söz konusu değildir. Çünkü, leasingin muhasebeleştirilmesi sırasında kiralanan varlık, kiralayanın aktifinden çıkarılıp yerine bir alacak tesis edilmektedir.

9 Kieso & Weygandt, s. 1136.

3.2.1.2 Satış Tipi Kiralama (Sales-Type Lease)

Finansal kiralama ile satış tipi kiralama arasındaki temel farklılık, leasing işleminden dolayı imalatçının veya varlığı sağlayanın (kiralayanın) bir satış karı/zararı benzeri bir kar veya zararının bulunup bulunmamasıdır Finansal kiralamada satış karı veya zararı sözkonusu değildir. Bu tip kiralamalarda temel amacın finansman sağlamak olduğu kabul edilmektedir. İmalatçı veya ticari işletmeler leasingi ürünlerini pazarlamanın bir yöntemi olarak zaman zaman kullanmaktadırlar. Satış tipi kiralama normal olarak bu durumda ortaya çıkar. Çünkü bu tip kiralamada ürünün satışı ve bu satışın finansmanı olmak üzere iki yönlü bir amaç bulunmaktadır. Bu durumda, emsal bedel ile maliyet arasında muhtemelen bir farklılık oluşacak ve pazarlama faaliyetinin sonucu olarak satış karı veya zararı (emsal bedel ile maliyet arasındaki fark) ve bu satışın finansmanının karşılığı olarak da faiz geliri (leasing alacakları ile emsal bedel arasındaki fark) ortaya çıkacaktır.

Satış tipi kiralama esas olarak imalatçı veya ticari işletmelerin normal faaliyetlerinin bir türevi olması nedeniyle, işlemin muhasebeleştirilmesinde kiralama konusu iktisadi kıymet emtea olarak dikkate alınmakta ve asgari kira ödemelerinin bugünkü değeri satış hasılatı olarak kayıtlara yansıtılmaktadır.

Satış tipi kiralamayla ilgili kavramlar aşağıdaki gibidir¹⁰:

Brüt yatırım (leasing alacakları) : Asgari leasing ödemeleri ve garanti edilmeyen emsal bedel (iktisadi kıymetin kiralama döneminin sonunda kiralayana geri dönmesi bekleniyorsa).

Tahakkuk etmemiş faiz geliri : Brüt yatırım (leasing alacakları) ile varlığın emsal bedeli arasındaki fark.

Varlığın satış fiyatı : asgari leasing ödemelerinin bugünkü değeri.

Satılan malın maliyeti : Varlığın kirala-

yana olan maliyeti ile garanti edilmemiş olan emsal bedel arasındaki fark.

Kiralanan iktisadi kıymetin kira dönemi sonunda beklenen emsal bedeli, kiralayana kısmen veya tamamen garanti edilebilir. Satış tipi kiralamada emsal bedelin garanti edilip edilmemesine göre, satış hasılatı ve satılan malın maliyeti farklılık gösterir. Garanti edilen emsal bedel satış hasılatının bir parçası olarak kabul edilir ve satılan malın maliyetine dahil edilir. Çünkü bu durumda, kiralayan iktisadi kıymetin tamamen satılmış olduğunu bilir. Garanti edilmeyen emsal bedel ise satış hasılatı ve satılan malın maliyetinin hesaplanmasında dikkate alınmaz. Ancak, her iki durumda da gerek satış karı (zararı), gerek tahakkuk etmemiş faiz gelirinin tutarı değişmemektedir.

3.3 Leasing Sözleşmesinin Kiracı ve Kiralayan Tarafından Farklı Sınıflandırılması

Bir leasing sözleşmesinin kiracı ve kiralayan tarafından farklı sınıflandırılabilmesi mümkündür. Bir sözleşmenin Grup I ölçütlerinden en az birisini karşılaması, kiracı tarafından aktifleştirilmesi için yeterli olmaktadır. Ancak, kiralayan tarafından aktifleştirilebilmesi için buna ek olarak Grup II ölçütlerini de karşılaması gerekmektedir. Dolayısıyla, kiracı yönünden yatırım tipi kiralama olarak değerlendirilen bir sözleşme, kiralayan yönünden faaliyet tipi kiralama olarak değerlendirilebilir. Bu durumda, leasing sözleşmesine konu olan iktisadi kıymet üzerinden hem kiracı hem de kiralayan amortisman ayırma hakkına sahiptir.

4. Leasing İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

Örnek 1 (finansal kiralama)

(X) Şirketi (kiralayan) ve (Y) Şirketi (kiracı) 1.1.1996 tarihinde bir leasing sözleşmesi imzalamışlar ve bu sözleşme kapsamında bazı demirbaşlar sözleşme tarihinden başlamak üzere aşağıdaki koşullarla kiralananmıştır:

1. Kiralama dönemi 5 yıldır ve sözleşme

¹⁰ Kieso & Weygandt, s. 1147

iptal edilemez niteliktedir. Yıllık kira bedeli \$ 23.832,71 olup her yılın başında ödenecektir

2. Demirbaşların ekonomik ömrü 5 yıl olup, sözleşmenin düzenlendiği tarihteki emsal bedeli ve (X) Şirketinin kayıtlarındaki net aktif değeri \$100.000'dır

3. Kiracının demirbaşları kira dönemiminin sonunda \$1.000 bedelle satınalma hakkı mevcuttur.

4. Varlığın kiralama döneminin sonunda sahip olacağı beklenen emsal bedel, garanti edilmiş olup olmamasına göre, gerek kiracı gerekse kiralayan yönünden işlemin farklı şekillerde muhasebeleştirilmesini gerektirmektedir. İşlemleri karmaşık hale getirmemek için örneğimizde emsal bedel ihmal edilmiştir.

5. Kiracının dış finansman sağlayarak aynı demirbaşları aynı ödeme koşullarıyla satınalmak istemesi durumunda, katlanacağı öngörülen yıllık faiz oranı %1'dir.

6. Kiracı sahip olduğu benzer varlıkları normal amortismanına tabi tutmaktadır.

7. Kiralayan kira ödemelerini yıllık %10 getiri sağlayacak şekilde belirlemiş ve bu husus kiracı tarafından bilinmektedir.

8. Kiracının ödemelerini yapmasıyla ilgili herhangi bir sorun görülmemekte ve kiralayanın taahhütlerini tamamlamış olduğu anlaşılmaktadır.

4.1 Kiracının (lessee) Kayıtları

Muhasebeleştirme işlemine başlamadan önce, sözleşmenin bir yatırım tipi kiralama (capital lease) veya bir faaliyet tipi kiralama mı (operating lease) olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Kiracının leasing yoluyla edinmiş olduğu varlıkları aktifleştirmesi gerekmektedir. Çünkü ;

1. Kiralama dönemi varlığın ekonomik ömrünün %75'inden fazlasını kapsamaktadır

2. Asgari leasing ödemelerinin bugünkü değeri demirbaşların emsal bedelinin %90'ını geçmektedir,

Aktifleştirilecek tutar toplam kira ödemelerinin (\$23.832,71 x 5) ve satınalma bedelinin (\$1.000) bugünkü değeri olacaktır. Bugünkü değerinin hesaplanmasında esas alınacak iskonto oranı ise kiralayanın faiz oranıdır. Çünkü, bu oran (%10) kiracının faiz oranından (%11) düşük ve kiracının bilgisi dahilindedir. Buna göre, aktifleştirilecek tutar olan asgari kira ödemelerinin bugünkü değeri aşağıda hesaplandığı gibidir.

$$\begin{aligned}
 \text{Aktifleştirilecek tutar} &= (23.832,71 \times \text{bugünkü değer faktörü}) + \\
 &\quad (1.000 \times \text{bugünkü değer faktörü}) \\
 &= (23.832,71 \times 4,16986) + (1.000 \times 0,62092) \\
 &= 99.379,07 + 620,93 \\
 &= \$100.000
 \end{aligned}$$

1. Yatırım tipi kiralamanın (capital lease) defterlere kaydedilmesi

_____ 1.1.1996 _____	
Kiralanan Demirbaşlar, Yatırım Tipi Kiralama	100.000
Yatırım Tipi Kiralama Borçları	100.000
_____ / _____	

2. İlk ödemenin kaydedilmesi

_____ 1.1.1996 _____	
Yatırım Tipi Kiralama Borçları	23.832,71
Kasa	23.832,71
_____ / _____	

Her kira ödemesi hem ana para borç ödemesi hem de bunun üzerinden tahakkuk eden faiz gideri ödemesini içermektedir. Ancak, ilk taksit ödemesi kira döneminin hemen başında yapıldığı için tahakkuk eden herhangi bir faiz gideri bulunmamaktadır. Bu nedenle, ilk ödemenin tamamı borçlara mahsup edilmiştir. İzleyen kira ödemelerinin kısmen borç, kısmen faiz ödemesi olarak kayıtlara yansıtılmaları gerekmektedir.

Toplam faiz gideri, beş yıl boyunca yapılacak ödeme $(23.832,71 \times 5 = \$119.163,55)$ ile satınalma bedelinin (\$1.000) toplamı ile bu toplamın bugünkü değeri (\$100.000) arasındaki farka eşittir.

Kira ödemelerinin borç ve faiz gideri arasındaki dağılımı yıllar itibarıyla aşağıdaki tabloda yer almaktadır

(Y) Şirketi Leasing Ödemeleri Dağıtım Tablosu				
<u>Tarih</u>	<u>Yıllık Ödeme</u>	<u>Faiz Gideri (%10)</u>	<u>Borç Ödemesi</u>	<u>Leasing Borçları</u>
1.1.1996				100.000,00
1.1.1996	23.832,71	0	23.832,71	76.167,29
1.1.1997	23.832,71	7.616,73	16.215,98	59.951,31
1.1.1998	23.832,71	5.995,13	17.837,58	42.113,73
1.1.1999	23.832,71	4.211,37	19.621,34	22.492,39
1.1.2000	23.832,71	2.249,24	21.583,47	908,92
31.12.2000	1.000,00	91,08	908,92	0
Toplam	120.163,55	20.163,55	100.000,00	
Faiz gideri = bir önceki dönem borç kalanı x %10				
Borç ödemesi = yıllık ödeme – faiz gideri				

1. İlk yıl için tahakkuk eden faiz giderinin dönem sonunda kaydedilmesi

31.12.1996	
Faiz Gideri	7.616,73
Ödenecek Faizler	7.616,73

2. Kiralanan demirbaşların amortismanına tabi tutulması

Kiracı leasing yoluyla edinmiş olduğu demirbaşların aktifleştirilen bedeli üzerinden, sahip olduğu diğer demirbaşlar gibi normal amortisman ayıracaktır

31.12.1996	
Amortisman Gideri, Yatırım Tipi Kiralamalar	20.000
Birikmiş Amortismanlar, Yatırım Tipi Kiralamalar	20.000

3. İlk yıl için yukarıda yapılan kayıtlar beş yıl boyunca tekrarlanacaktır. Beşinci yılın sonunda kiralamanın sona ermesi ve demirbaşların kiracıya geçmesi üzerine aşağıdaki kayıt yapılacaktır

31.12.2000	
Demirbaşlar	100.000
Birikmiş Amortismanlar, Yatırım Tipi Kiralamalar	100.000
Yatırım Tipi Kiralama Borçları	908,92
Faiz Gideri	91,08
Kiralanan Demirbaşlar, Yatırım Tipi Kiralama	100.000
Birikmiş Amortismanlar, Demirbaşlar	100.000
Kasa	1.000

4.2 Kiralayanın (Lessor) Kayıtları

Kiralayan yönünden leasing sözleşmesinin sınıflandırılması, yani faaliyet tipi veya yatırım tipi kiralama mı olduğu ve yatırım tipi olması durumunda finansal kiralama mı yoksa satış tipi kiralama mı olarak değerlendirileceğinin belirlenmesi gerekmektedir.

Grup I ölçütleri yönünden sözleşmenin değerlendirilmesi:

1. Kiralama dönemi iktisadi kıymetin ekonomik ömrünün %75' inden fazlasını kapsamaktadır.

2. Asgari leasing ödemeleri iktisadi kıy-

metin emsal bedelinin %90' ını geçmektedir

Grup II ölçütleri yönünden sözleşmenin değerlendirilmesi:

Kiracının ödemelerine ve kiralayanın tahakkütlerine ilişkin herhangi bir sorun ve belirsizlik bulunmamaktadır.

Aktifleştirme için gerekli olan koşullar kiralayan yönünden sağlanmış bulunmaktadır. Kiralamaya konu olan varlığın emsal bedeli ile kiralayana olan maliyeti arasında da bir farklılık bulunmadığından, kiralayanın bu leasing sözleşmesini finansal kiralama olarak sınıflandırması gerekmektedir.

$$\begin{aligned} \text{Leasing alacakları} &= \text{dönemsel ödemeler} + \text{satınalma bedeli} \\ &= 119.163,55 + 1.000 \\ &= \$120.163,55 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Tahakkuk etmemiş faiz geliri} &= \text{leasing alacakları} - \text{emsal bedel} \\ &= 120.163,55 - 100.000 \\ &= \$20.163,55 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Net yatırım} &= \text{leasing alacakları} - \text{tahakkuk etmemiş faiz geliri} \\ &= 120.163,55 - 20.163,55 \\ &= \$100.000 \end{aligned}$$

Kiralayanın her yılın başında tahsil edeceği tutar kısmen net yatırımın geri kavranması kısmen de faiz gelirini içermektedir. Dönemsel tahsilatların yatırımın geri kavranması ile faiz geliri arasındaki dağılımı aşağıdaki tabloda he saplanmıştır

(X) Şirketi Leasing Tahsilatı Dağıtım Tablosu				
<u>Tarih</u>	<u>Yıllık Tahsilat</u>	<u>Faiz Geliri (%10)</u>	<u>Geri Kavranan Yatırım</u>	<u>Net Yatırım</u>
1.1.1996				100.000,00
1.1.1996	23.832,71	0	23.832,71	76.167,29
1.1.1997	23.832,71	7.616,73	16.215,98	59.951,31
1.1.1998	23.832,71	5.995,13	17.837,58	42.113,73
1.1.1999	23.832,71	4.211,37	19.621,34	22.492,39
1.1.2000	23.832,71	2.249,24	21.583,47	908,92
31.12.2000	1.000,00	91,08	908,92	0
Toplam	120.163,55	20.163,55	100.000,00	

1. Finansal kiralamanın işleminin kaydedilmesi

1.1.1996	
Leasing Alacakları	120.163,55
Demirbaşlar	100.000
Tahakkuk Etmemiş Faiz Gelirleri, Leasing	20.163,55
/	

2. İlk tahsilatın kaydedilmesi

1.1.1996	
Kasa	23.832,71
Leasing Alacakları	23.832,71
/	

3. Birinci yılın sonunda tahakkuk eden faiz gelirinin kaydedilmesi

31.12.1996	
Tahakkuk Etmemiş Faiz Gelirleri, Leasing	7.616,73
Faiz Gelirleri, Leasing	7.616,73
/	

4. (2) ve (3)'te yer alan kayıtlar izleyen her yıl tekrarlanacaktır. Beşinci yılın sonunda kiracının demirbaşları \$1.000 bedelle satın alınması durumunda, (X) Şirketinin kaydı aşağıdaki gibi olacaktır

31.12.2000	
Kasa	1.000
Tahakkuk Etmemiş Faiz Gelirleri	91,08
Leasing Alacakları	1.000
Faiz Gelirleri, Leasing	91,08
/	

Örnek 2 (satış tipi kiralama)

(X) işletmesi stokları arasında bulunan bir otomobili (Y) işletmesine, 1.1.1996 tarihinde aşağıdaki sözleşme koşulları çerçevesinde leasing yoluyla kiralamaktadır.

1. Sözleşme iptal edilemez nitelikte olup, süresi 4 yıldır

2. Otomobil kiralama döneminin sonunda kiracıya devredilecektir.

3. Otomobilin emsal bedeli \$20.921 ve (X) işletmesinin kayıtlarındaki maliyeti \$16.000'dır

4. Otomobilin ekonomik ömrü 5 yıldır. Kiralama dönemi sonundaki beklenen emsal bedeli ise \$2.000'dır

5. (X) işletmesinin kiralama bedelinin hesaplanmasında uyguladığı faiz oranı %10'dur

6. Ödemeler eşit taksitler şeklinde her yılın başında yapılacaktır

7. Leasing alacaklarının tahsilatında herhangi bir sorun görülmemekte ve kiralayan için ileride ortaya çıkabilecek maliyetlere ilişkin önemli bir belirsizlik bulunmamaktadır.

Yukarıdaki koşullarla düzenlenmiş olan leasing sözleşmesi, gerek kiracı yönünden gerekse kiralayan yönünden aktifleştirme için gerekli olan ölçütleri karşılamaktadır. Kiracının yapması gereken muhasebe kayıtları, Örnek 1'deki kayıtlardan farklı değildir. Kiralanan varlığın maliyeti ile emsal bedelinin farklı olması, kiralayan (X) işletmesinin bu leasing işlemi nedeniyle hem satış karı hem de faiz geliri elde etmesi sonucunu doğurmaktadır. Dolayısıyla, ki-

ralayan yönünden leasing sözleşmesinin satış tipi kiralama olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede kiralayanın muhasebe kayıtları aşağıda verilmiştir

Yıllık ödeme = $20.921 / \%10 \text{ faiz oranı ile } 4 \text{ dönem olan annuitynin bugünkü değeri faktörü}$

$$= 20.921 / 3,48685$$

$$= \$6.000$$

Leasing alacakları = 6.000×4

$$= \$24.000$$

Kiralama döneminin sonunda otomobilin mülkiyeti sözleşme gereği kiracıya geçeceğinden, leasing alacaklarının hesaplanmasında varlığın kiralama dönemi sonundaki emsal bedeli dikkate alınmamıştır

Tahakkuk etmemiş faiz geliri = $24.000 - 20.921$

$$= \$3.079$$

Satış karı = $20.921 - 16.000$

$$= \$4.921$$

Kiralayanın her yıl başında tahsil edeceği tutar, kısmen net yatırımın geri kavranması ve kısmen de net yatırım tutarı üzerinden dönemsel olarak tahakkuk eden faiz gelirinden oluşmaktadır. İlk ödeme sözleşmenin düzenlendiği tarihte yapıldığından herhangi bir faiz geliri söz konusu değildir. Dönemsel tahsilatların faiz geliri ve net yatırımın geri kavranan tutarı arasındaki dağılımı aşağıdaki tabloda hesaplanmıştır

(X) İşletmesi
Leasing Tahsilatı Dağıtım Tablosu

<u>Tarih</u>	<u>Yıllık Tahsilat</u>	<u>Faiz Geliri</u>	<u>Geri Kavranan Yatırım</u>	<u>Kalan Net Yatırım</u>
1.1.1996				20.921,00
1.1.1996	6.000	0	6.000,00	14.921,00
1.1.1997	6.000	1.492,10	4.507,90	10.413,10
1.1.1998	6.000	1.041,31	4.958,69	5.454,41
1.1.1999	6.000	545,59	5.454,41	0
Toplam	24.000	3.079,00	20.921,00	

Faiz geliri : önceki dönem kalan net yatırım x %10

Geri kavranan yatırım : yıllık tahsilat – faiz geliri

Kalan net yatırım : önceki dönem kalan net yatırım – geri kavranan net yatırım

(X) İşletmesinin muhasebe kayıtları:

1. _____ 1.1.1996 _____	
Leasing Alacakları	24.000
Satılan Mal Maliyeti	16.000
Satışlar	20.921
Ticari Mallar	16.000
Tahakkuk Etmemiş Faiz Gelirleri, Leasing	3.079
_____ / _____	
2. _____ 1.1.1996 _____	
Kasa	6.000
Leasing Alacakları	6.000
_____ / _____	
3. _____ 31.12.1996 _____	
Tahakkuk Etmemiş Faiz Gelirleri, Leasing	1.492,10
Faiz Gelirleri, Leasing	1.492,10
_____ / _____	
4. _____ 1.1.1997 _____	
Kasa	6.000
Leasing Alacakları	6.000
_____ / _____	

5.	_____ 31.12.1997 _____	
	Tahakkuk Etmemiş Faiz Gelirleri, Leasing	1.041,31
	Faiz Gelirleri, Leasing	1.041,31
	_____ / _____	
6.	_____ 1.1.1998 _____	
	Kasa	6.000
	Leasing Alacakları	6.000
	_____ / _____	
7.	_____ 31.12.1998 _____	
	Tahakkuk Etmemiş Faiz Gelirleri, Leasing	545,59
	Faiz Gelirleri, Leasing	545,59
	_____ / _____	
8.	_____ 1.1.1999 _____	
	Kasa	6.000
	Leasing Alacakları	6.000
	_____ / _____	

